

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยตลอดงานชิ้นนี้ โดยเริ่มตั้งแต่ประเด็นปัญหาที่ว่าหลักการว่าด้วยการทำให้เป็นปัจเจกที่มีที่มาจากความคิดแบบอภิปรัชญามักจะพบกับปฏิทรรศน์ในการอธิบายนั้น ฮาเบอร์มาสพบว่าแหล่งที่มาของปัญหาเหล่านั้นอยู่ในวิธีการของความคิดแบบอภิปรัชญาเองที่ใช้วิธีการคิดเชิงเอกลักษณ์ สิ่งหนึ่งเดียวเบื้องหลังสิ่งที่หลากหลาย หรือการใช้มุมมองแบบองค์ประฐาน-วัตถุ และฮาเบอร์มาสก็เสนอว่าต้องใช้ความคิดหลังอภิปรัชญา รวมทั้งปฏิบัตินิยมแบบแนวปฏิบัติทางสังคม ซึ่งตรวจสอบพบว่ามักจะเป็นแนวคิดที่ใช้อัตวิสัยรวม และการรู้เชิงการกระทำเข้ามาอธิบาย ทว่าก็พบว่าแนวทางของฮาเบอร์มาสพบปัญหาอย่างอื่นในการอธิบายอีก ผู้วิจัยจึงหันมาดูที่ความคิดหลังอภิปรัชญาแบบไฮเดกเกอร์ว่าได้พูดถึงประเด็นการทำให้เป็นปัจเจกอย่างไร ซึ่งก็พบว่าใช้การอธิบายจากดาไซน์เพื่อเน้นอธิบายปัจเจกภาพของปัจเจกบุคคล และใช้บทวิเคราะห์เครื่องมือเพื่ออธิบายปัจเจกภาพของปัจเจกวัตถุ ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องการจะได้หลักการว่าด้วยการทำให้เป็นปัจเจกที่มีแนวทางเชิงปฏิบัตินิยมเพื่อการอธิบายข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์ใช้ประโยชน์จากสิ่งปัจเจกทั้งหลายในเชิงปฏิบัติอยู่แล้ว การตั้งหลักการว่าด้วยการทำให้เป็นปัจเจกจึงน่าที่จะอธิบายในรูปแบบนี้ได้ด้วย ซึ่งสุดท้ายก็พบว่าปรากฏการณ์วิทยาแบบปฏิบัตินิยมที่เสนอโดยไฮด์ดูจะมีความเป็นไปได้มากที่สุด

ทว่าผู้วิจัยเองก็พบว่านอกเหนือจากที่แนวทางของฮาเบอร์มาสมีปัญหาแล้วแนวทางของไฮเดกเกอร์ล้วน ๆ ก็ถูกข้อโต้แย้งที่กีดกันไม่ให้เข้ามา ร่วมกับการเป็นปรัชญาแบบปฏิบัตินิยม อีกทั้งปรากฏการณ์วิทยาแบบปฏิบัตินิยมของไฮด์ก็ยังไม่ได้นำมาสู่การอธิบายในประเด็นว่าด้วยปัจเจกภาพและการทำให้เป็นปัจเจกเลย เพราะประเด็นนี้ไม่ใช่ประเด็นหลักในการทำปรัชญาของไฮด์ ผู้วิจัยจึงต้องสร้างข้อวิเคราะห์ใหม่ขึ้นเองโดยรวมปัจจัยที่ได้ศึกษามาก่อนเหล่านั้นเพื่อให้สามารถนำมาศึกษาต่อที่ประเด็นของปัจเจกภาพและการทำให้เป็นปัจเจกได้ นั่นคือพูดถึงการสื่อสาร การเป็นภาวะ-ใน-โลกที่อยู่ร่วมกับสิ่งอื่น สวรรค์ของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และอุปกรณ์ปฏิบัติการ ผู้วิจัยพบว่าต้องใช้อุปกรณ์ปฏิบัติการในเทคโนโลยีสมัยใหม่ประเภทโทรศัพท์ติดตามตัวที่จะมาเป็นแบบจำลองการอธิบายประเด็นปัจเจกภาพและการทำให้เป็นปัจเจกได้ โดยผู้วิจัยพบว่ามีความน่าพอใจมากกว่าตรงที่เป็นความคิดหลังอภิปรัชญาที่หลีกเลี่ยงปัญหา

ปฏิทรรศน์จากความคิดแบบอภิปรัชญาได้ และเป็นแนวคิดเชิงปฏิบัตินิยมได้ด้วย ซึ่งสิ่งใหม่ที่ผู้วิจัยค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ก็คือปัจเจกภาพและการทำให้เป็นปัจเจกที่วิเคราะห์ไปกับการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างโทรศัพท์ติดตามตัวนั้น ได้พบว่าเป็นกระบวนการเกิดขึ้นซึ่งคุณค่ามากกว่าจะเป็นกระบวนการเชิงสาเหตุ-ผลลัพธ์ และคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้ก็ปัจเจกภาพที่พิเศษอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่าปัจเจกภาพแบบติดตามตัว ซึ่งไม่ได้มาจากทั้งการกำหนดเชิงปริมาณหรือคุณภาพ แต่เป็นการกำหนดเชิงเทคโนโลยี

ข้อวิเคราะห์ใหม่นี้ก็ทำให้ผู้วิจัยสามารถมีข้อโต้แย้งได้ว่าแนวคิดเชิงปฏิบัตินิยมนี้มีความเหมาะสมที่จะแก้ปัญหาปฏิทรรศน์ได้อย่างที่ไม่ถูกมองว่าเป็นการหนีปัญหาอภิปรัชญา ทั้งนี้เพราะเป็นการแก้ปัญหาเดิมของอภิปรัชญาด้วยแนวคิดแบบใหม่ มากกว่าจะเป็นการทิ้งปรัชญาไปทั้งหมดแล้วใช้ศาสตร์อื่นล้วน ๆ เข้ามาตอบปัญหาทางปรัชญา

ทั้งหมดนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปที่ว่า ตลอดมานี้ประเด็นของปัจเจกภาพและการทำให้เป็นปัจเจกยังไม่ได้รับการอธิบายที่มีเหตุผลหนักแน่นดีพอ ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายของฮาเบอร์มาสที่มาจากความสับสน หรือมีข้อสงสัยว่าไม่สามารถอธิบายเชิงปฏิบัตินิยมที่หนักแน่นเช่นปฏิบัตินิยมของออกเรนต์ และข้อเสนอใหม่ของผู้วิจัยก็สามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นโจทย์วิจัยได้ นั่นคือปัญหาของปฏิทรรศน์ในการทำให้เป็นปัจเจก

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ด้วยข้อจำกัดของประเด็นที่วิทยานิพนธ์นี้สนใจ ทำให้ผู้วิจัยไม่มีโอกาสที่จะศึกษาประเด็นของปัจเจกภาพและการทำให้เป็นปัจเจกในหนทางที่จะตอบคำถามอื่น ๆ ได้ ซึ่งก็มีความน่าสนใจไม่น้อยไปกว่ากัน จึงเห็นว่าอาจจะประเด็นวิจัยในครั้งต่อไปได้ เช่นคำถามที่ว่าภาวะอัตวิสัย ปัจเจกภาพ และการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้น จะเป็นไปได้หรือไม่ที่จะศึกษาในเชิงปรัชญาไปพร้อม ๆ กับเรื่องราวในทางวรรณคดีเพื่อแสดงถึงความลุ่มลึกยิ่งขึ้นในแง่มุมของการดำรงอยู่ของมนุษย์ ดังเช่นที่ปรากฏในงานของ Gonzalez (2005) นั่นก็มีความพยายามที่จะตอบคำถามดังกล่าวในเชิงสนับสนุน ในงานของ Meredith (2005) ก็เป็นการพูดถึงภาวะอัตวิสัยในรูปแบบตัวตนหลังอภิปรัชญา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับมากขึ้นต่อประสบการณ์ของผู้หญิงในการดำรงชีวิต ส่วนในงานของ Simpson (2001) ก็เป็นการศึกษาความเป็นสมัยใหม่ (modernism) และหลังสมัยใหม่ (postmodernism) ว่าด้วยพหุวัฒนธรรมนิยม ซึ่งได้มีการพัฒนารูปแบบหนึ่งที่เรียกว่ามนุษย์นิยมหลังอภิปรัชญา (postmetaphysical humanism) เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลในกรอบของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

นักปรัชญาโพสตีโมเดิร์นอีกหลายคนที่สนใจการทำให้เป็นปัจเจกที่พูดถึงในแง่ของ ความแตกต่าง (difference) ซึ่งเป็นการโยงประเด็นว่าด้วยการทำให้เป็นปัจเจกในศาสตร์ด้านจิตวิทยาเข้ามาด้วย พบได้เช่นในงานของ Deleuze (1994) ส่วนในงานของ Toscano (2006) ก็เป็นการตีความจาก Deleuze ต่อเนื่องออกมาเพื่อการอธิบายการทำให้เป็นปัจเจกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “ชีวปรัชญา” (biophilosophy) เป็นต้น